URED NIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21·60, polletna K 10·80, četrtletna K 5·40, mesečna K 1·80; za Nemčijo celoletno K 26·40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36·—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici štev. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petitvrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inserate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Štev. 390. **V Ljubljani, v ponedeljek dne 23. septembra 1912.** **Leto II.**

Deželnozborski volilci v Ljubljani.

V torek 24. t. m. je volitev dveh poslancev iz volilnega razreda mest in trgov v Ljubljani. Ker velja za vse volitve na Kranjskem

volilna obveznost,

ste dolžni, da se tudi te volitve udeležite. Vse nasprotniške stranke so že imenovale svoje kandidate in se pripravljajo na vso moč, da bi zanje dobile čim več glasov.

Naša kandidata sta sodruga

Fran Bartl,
upravitelj v Ljubljani
in
Etbin Kristan,
pisatelj v Ljubljani.

Vabimo Vas, da vsi složno glasujete za navedena kandidata. Pokazati je treba nasprotnikom, da Vas tudi v tem razredu ne smejo podcenjevati in da se morajo

Vaši glasovi vpoštevati.

Položaj je tak, da ravno Vaši glasovi lahko odločujejo. Veljavo pa bodo imeli le tedaj, če jih pri prvi volitvi vse do zadnjega zberete za naša kandidata. Ako bodo Vaši glasovi kompaktni, bodo nasprotne stranke videle, da je treba z njimi računati. Bodoča poslanca bosta vedela, da Vas ne smeta prezirati in se bosta morala v dež. zboru bolj ozirati na Vaše zahteve, kakor pa bi se, če bi se Vaši glasovi pri volitvah sploh ne pokazali.

Storite torej

dne 24. septembra

svojo dolžnost kot zavedni pristaši socialne demokracije. Ne dajte se od nikogar premotiti in oddajte pri volitvi glasovnico, na katero zapišite imeni naših kandidatov.

Izpolnite svojo dolžnost tudi s tem, da sami agitirate za naša kandidata pri svojih tovariših volilcih. Poskrbite, da se ne izgubi noben glas, ki sodi soc. dem. stranki.

Opozarjamo Vas obenem, da po volitvi dobro shranite svoje

legitimacije,

ki jih boste potrebovali, če bo ožja volitev, pri kateri Vaši glasovi odločujejo. Ako storite svojo dolžnost s tem, da složno glasujete za naša kandidata, tedaj z vsakim glasom, ki bo oddan zanju, lahko koristite svoji stranki in delavstvu. Pokažite torej dne 24. septembra svojo strankarsko zavednost in politično zrelost, pa volite socialno demokratično!

Volilni odbor jugoslov. soc. dem. stranke.

Vsegamogočni Pavlik.

OB SESTANKU DELEGACIJ.

Okolščine, v katerih se sestajajo letošnje delegacije, so prav zanimive, ker kažejo prav nazorno propad državniške modrosti v tej državi. Delegacije, iz katerih je z vsemi mogočimi določbami skrbno izločen vpliv ljudstva, so bile stiskalnica, ki je stiskala doslej iz avstrijskega ljudstva molohov tribut urno in točno kakor ura; brez odpora, brez ugovora, kakor na povelje!

Letos je drugače! Ogrska opozicija ne prizna zadnjič izvoljene ogrske delegacije, ker je volitev premalo vstrezala zakonitim predpisom in preveč ugajala grofovskega malopridnika Tisze bečarskemu okusu. Ogrski opozicionalni poslanci, ki seveda niso člani delegacije, so se v velikem številu pripeljali na Dunaj, kjer se danes začne delegacijsko zasedanje, in bodo kot gledalci demonstrirali zoper zborovanje te Tiszove spake.

Ogrski mogotci zoper opozicijo nimajo drugega orožja kakor zvijačo in nasilje. Z zvijačo nameravajo preprečiti opozicionalnim poslancem dostop v delegacijsko dvorano — vse prazne prostore bo Tisza natlačil s svojimi štatisti; in če bi se le kak opozicionalec vrinil v zborovalno dvorano, ga bodo s silo iztirali.

Kdo?

Pavlik! Policaj Pavlik je najvažnejši ustavni faktor na Ogrskem; parlament privilegijev naj se kar skrije pred njim. On je gospodar parlamenta. Ne volilci, ampak Pavlik določa, kdo naj dela postave v parlamentu, Pavlik razbira poslance na dobre in na slabe — roko v roki s Tiszo seveda.

Tega Pavlika so poklicali na Dunaj, da napravi red v delegaciji in tako se nam bo nudila lepa prilika, da si bomo lehko bližje ogledali Pavlikov parlamentarizem, ki se je doslej razvijal le na ogrskih tleh in iz neposredne bližine bomo lehko občudovali tisto imenitno dunajsko metodo vladanja, ki se poslužuje nasilstev in zvijač, da bi ubila elementarne ljudske zahteve, in ki ji je najpodlejša kreatura dobrodošla, če z njo upa doseči svoje cilje.

Milica na manevrih.

O švicarskih manevrih pišejo berolinskemu »Vorwärtsu« od vojaške strani:

Švicarski manevri so dali vsem ljudem, ki hočejo videti in si pred resnico namenoma ne zapirajo oči, poučen vpogled v švicarsko ljudsko brambo in pokazali, kaj zmore. Morda bodo vendar ovrgli neumne, deloma iz preračunanosti, deloma iz nevednosti izvirajoče predsodke, ki jih na Nemškem (in tudi pri nas. Op. uredništva!) čestokrat razširjajo proti sistemu ljudske milice.

Švicarska milica je absolvirala to, kar se imenuje korni manever. Bojevala se je namreč ena divizija proti drugi. Torej so prišle v poštev razmere večjega sloga, v katerih se je lahko presodila tudi sposobnost generalnega štaba in višjih vodij. Ta sposobnost je v Švici z njenimi vojaki, ki niso vojaki po poklicu, brezdvomno skoz in skoz na višini situacije. Manevri so bili dobro zasnovani in nikoli ni prišlo do mučnih blamaž, ki so pri slabem vodstvu neizogibne.

Tudi pravljica, ki se čuje ravno v vojaških krogih tolikokrat, da milica ni sposobna za ofenzivo, je bila v Švici temeljito ovržena. Modra stranka, ki jo je tvorila 5. divizija, je poziciie rdeče stranke (6. divizije) krepko in taktično zelo dobro napadla, rdeča stranka pa je parirala z energičnimi protiudarci. 6. diviziji, katere naloga je bila bolj defenzivne naravi, ni prišlo na misel, da bi se omejevala na samoobrambo. Stopala je temveč tam, kjer se je zdelo njenemu vodji prav, iz zakloniščа, da je tudi sama napadalca napadla. Zadnji dan je izvršila proti boku napadalca po mnenju voj. strokovnjakov celo zelo dober napad. Splošno se je priznavalo, da so bili tudi napadi 5. divizije dobro zasnovani. Da so pa napadi dobro zanovani, to spada k vojaškim operacijam, ki so brez temeljite izšolanosti vodij nemogoče.

Toda napadi so bili tudi zelo dobro izpeljani. To je samo tam mogoče, kjer so tudi podčastniki in vojaki dobro izvežbani.

V defenzivi so se švicarske čete posluževale močno lopate ter izkapavale strelske jarke in so celo popolnoma po vojnem običaju prenočevale v njih kljub silnemu deževanju.

Posebno zanimivo je dejstvo, da je bila švicarska konjenica vkljub kratki aktivni službeni dobi takisto kos svoji nalogi. In ta v goratem in gozdnatem terenu, na katerem sta po vrhu pogosto vladala še megla in dež, ni bila lahka. Ako konjenica vkljub tem neugodnim okoliščinam ne bi bila dobro rekognoscirala, bi bilo prišlo na obeh straneh lahko do velikih zmešnjav in manevri bi ne mogli niti normalno, kaj še dobro poteči. Tudi lajik uvidi, da se večje čete v gozdnatem in goratem terenu ne morejo uspešno bojevati brez dobre konjenice, ki bistri položaj: infanterijske patrule so tu zmerom prekasne, ker jim sovražnik sledi skoraj za petami. S kolesarji se v švicarskem terenu ne da mnogo napraviti, letalcev in zrakoplovov pa sploh ni bilo. Niti pritrjenega zrakoplova niso uporabljali. In vkljub temu je bilo rekognosciranje tako temeljito. Kako je to mogoče? Švicarski kavalerist ima svojega službenega konja zmerom pri sebi. Švicar ostaja torej v jahanju zmerom izvežban, četudi je njegova služba v kasarni mnogo krajša nego pa služba nemškega kavalerista. Zelo značilno je, da je bilo v Švici na manevrskem polju videti tudi jako mnogo jezdecev iz civilnega prebivalstva. In sicer se niso samo previdno držali na cestah, temveč so tudi zelo živahno jahali kar preko manevrskega polja.

Kar se tiče švicarske infanterije, je dokazala, da zna tudi krepko korakati. Celo po opazovanju nemških poročevalcev je čestokrat po cele ure korakala v izredno hitrem tempu. Tudi njena disciplina na pohodih je bila dobra. Da ta milični sistem ljudi nikakor ne omehkuži, so Švicarji takisto pokazali. Že osem dni pred pričetkom pravih manevrov so bili častniki moštvo in podčastniki vpoklicani k pripravljalnim vajam. Pri tem so morali vsled mokrega vremena, ki ima v gorati Švici za posledico tudi občuten mraz in — v kolikor so prihajali v poštev podčastniki in moštvo — tudi vsled prenočevanja v mrzlih kolibah mnogo pretrpeti.

Poročevalcem militarističnega meščanskega časopisja bržkone ni bilo prijetno, da so hočeš nočeš morali priznavati vrline švicarske milice. Ljubše bi jim pač bilo, če bi jo mogli v nič devati.

Mi od obiska nemškega cesarja v Švici ne pričakujemo mnogo. Stoječo vojsko mora odpraviti socialna demokracija in ljudstvo samo. Na vsak način pa bajka, da je milica samo slabo disciplinirano krdelo, ki ga vodijo slabo izšolani oficirji in ki se da uporabljati k večjemu za obrambo, ne bo vlekla več.«

»Vorwärts« pripominja k tem izvajanjem: »Tako izvajanje našega vojaškega sotrudnika. Mi bi k temu še pripomnili, da ob vsem priznanju vojaških vrlin švicarske milice nismo slepi za njene hibe in pomanjkljivosti. Saj gre vendar za brambni sistem kapitalistične razredne države in če se prezentira tudi v obleki meščanske demokracije. Naloga socialne demokracije ne more biti, zahtevati mehanično posnemanje švicarskega miličnega sistema; stremiti ima marveč za tem, da se pomanjkljivosti tega sistema, ki so predvsem socialnega značaja, v proletarsko-demokratični vojaški organizaciji onemogočijo.«

Ker smo že govorili o švicarski milici, si oglejmo sedaj še podlage, na katerih ta brambni sistem sloni.

Švicarska milica je osnovana na zveznem zakonu iz leta 1874., katerega glavna tendenca gre za tem, da je vsak Švicr vojni dolžnosti podvržen. Naborna dolžnost se pričenja z dopolnjenim 20. letom in končuje z dopolnjenim 40. letom, črnovojniška dolžnost pa se razteza od 17. do 48. leta. Vsak švicarski državljan, ki svoje vojaške dolžnosti osebno ne izpolni, mora plačati posebno vojaško personalno takso v primeri z dohodki od 7 frankov 75 centimov do 300 frankov. Vsak potrjen rekrut dobi svojo prvo opravo, orožje in obleko brezplačno. Zvezna armada obstoja po zavezni vojaški ustavi iz čet posameznih kantonov in nadalje iz vseh drugih vojaški dolžnosti podvrženih Švicarjev, ki ne pripadajo nobeni kantonalni četi. Razpolaga z zvezno armado cela republika. Ako grozi kaka nevarnost, potem ima zveza pravico, da razpolaga tudi z onim moštvom ki ni uvrščeno v zvezno armado, in nad vsemi drugimi bojnimi sredstvi kantonov. V vojnih časih zapoveduje zvezni armadi general kot armadni komandant, v mirnem času pa je podrejena vojaškemu departementu. Od vojaške dolžnosti podvrženega moštva tvorijo rekruti s sledečimi dvanajstimi letniki glavno armado nekako elito, ostalih sedem letnikov tvori deželno brambo. Tisti, ki jih potrdijo k vojakom, prestanejo enkratno rekrutno vajo, ki traja šestdeset do devetdeset dni. Službeni jezik drugega in tretjega armadnega zbora je nemški, prvega francoski, četrtega pa nemški in italijanski. V mirnem času postavljajo čete samo za časa manevrov (vsako leto je na vojaških vajah

---

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

— Šla sta proti vzhodu. Ko sem se počasi naprej peljal, sem čul še dolgo njuno smejanje. Bila je prav komična dvojica. Kljub temu bi se ne bil več spomnil teh ljudi, če ne bi bil našel drugo jutro dva lahka svršnika, skrbno zložena pod blazinami svojega voza; to darilo me je prav veselilo, toda moja radost ni bila trajna, zakaj včeraj je policija ...

— Že dobro, že dobro! To nas ne zanima. Tukaj je platnen svršnik in en damski letni svršnik. Ali sta to svršnika, ki ste ju našli v svojem vozu?

— Damski svršnik lahko spoznam. Tisti, ki sem ga našel, je imel pod ovratnikom malo luknjico, kakor da bi bil kdo izrezal košček blaga. Morda je bilo na tem mestu zaznamovano ime lastnice.

— Ali pa ime trgovine, kjer je bil svršnik kupljen, — je pripomnil korner, ki je držal svršnik tako v rokah, da so vsi navzoči lahko videli luknjico pod ovratnikom.

— Ta je, ta je nedvomno, — je vzkliknil kočijaž. — Ta zapravljivost, nov svršnik tako pokvariti!

— Zakaj pravite: »Nov svršnik!«

— Ker ni na njem najti niti sledu kakega prahu, še manj kakega madeža. Z ženo sva ga natančno pregledala in oba sva bila mnenja, da je ta svršnik ležal še pred kratkim v trgovini. Prav lepa najdba za takega nemaniča kakor sem, in če bi policija ...

Zmotilo ga je novo vprašanje:

— Nedaleč od mesta, kamor ste ju pripeljali, se nahaja velika ura. Ali ste morda pazili na to, kdaj je zapustila dvojica voz?

— Da. Ne vem sicer zakaj se tega tako dobro spominjam. Vem pa, da sem obrnil voz hoteč se vrniti pred hotel točno ob polpolunoči.

Dvanajsto poglavje.

Niti enega poslušalca ni bilo v dvorani, ki bi ne bil sledil razpravi z največjim zanimanjem.

Mož je bil precej rejen, žena pa zelo živahna in smejala se je, ko je zapirala voz.

— Ali se spominjate, kako je bila oblečena?

— Ne; le to se spominjam, da je nekaj frfotalo okolo njenih ramen. Klobuk je bil pač temne barve; več nisem videl.

— In obraz moža?

— Nisem videl; bil je vstran obrnjen. Nemara ni hotel, da bi ga kdo videl. Ona je oskrbela vse.

— Torej ste videli njen obraz?

— Da, samo en hip. Toda spoznal je ne bi. Bila je mlada in čedna, roka, ki mi je dajala denar, je bila majhna. Več ne vem povedati; tudi če mi obljubite zlate gore.

— Ali ste vedeli, da je hiša, pred katero ste obetali, last rodbine Van Burnamove, in da ni tedaj nihče stanoval v njej?

— Ne; ne poznam vendar vseh teh finih ljudi. Moji prijatelji in znanci stanujejo v drugem delu mesta.

— Videli ste pa le, da hiša ni razsvetljena?

— Morda sem videl; a spominjam se ne.

— Ali nam veste še kaj povedati o teh ljudeh?

— Ne, — toda pravzaprav vendar; drugo jutro sem našel pri izpraševanju voza pod blazinami zložen pajčolan modre barve. Bil je po sredi prerezan in vsled tega neraben.

To je bilo zopet nekaj čudnega. Različni ljudje so razlagali svoje nazore o tem. Jaz pa sem čisto tiho rekla pred se: »Čisto po načinu James Pope!« Slutili smo, da je šlo za zvezo med obema skrivnostnima dvojicama od 17. septembra. Drugi kočijaž, ki je napravil precej otožen vtis, je stal s svojim vozom običajno na vzhodni strani Madison Square. Bilo je krog polnoči; ravno je na kozlu nekoliko zadremal, ko ga nekdo narahlo potrka po rami in zmoti v sladkem polsnu. Poleg voza sta stala gospod in dama.

»V Grammercy Park naju peljite,« je rekla dama. »Vozite naglo.« Pokimal sem; čemu bi govoril, ako si človek lahko prihrani besedo? Vstopila sta.

— Ali veste, kakšna sta bila gospod in gospa?

— Nikdar ne pogledam svojih gostov natančneje. Poleg tega je bila popolna tema.

Na vsak način me je prešenetilo to soglasje, ki je skoro govorilo, da sta obe dvojici identični.

Korner je imel še eno pričo, ki nas je imela povesti za korak dalje. Bil je policist, ki je imel opravljati službo v Madison Square in sicer do 3. in 27. ceste. V torek ponoči je korakal nekaj minut pred polnočjo po teh cestah. Med Lexingtonovo avenijo in 3. cesto je srečal gospoda in damo, ki sta hitela po aveniji. Nesla sta precej obsežne zavoje. Policist je postal pozoren na njuno živahnost; kljub temu bi ne bil več mislil na dvojico, da se ni kmalu zopet vrnila praznih rok. Izgledala sta sedaj še veselejša. Žena je imela srednjedolgo ogrinjalo, mož pa temno suknjo. Natančneje ju ne more opisati, ker sta prenaglo hitela mimo njega. Zanimalo ga je le, kje sta se ob tej pozni uri v tako kratkem času iznebila velikih zavojev. Videl je, da sta šla v smeri proti Madison Square; kmalu nato je začul drdranje voza.

Korner ga je vprašal: — Ali je imela še kak zavoj, ko ste jo vdrugič videli?

— Ne, zavoja nisem videl nobenega.

— Ali ga ni morda imela pod ogrinjalom?

— Majhnega lehko da. Moral bi biti prav majhen.

— Če bi bil velik kakor damski klobuk?

S tem je bilo končano zasliševanje. Sledil je kratek odmor. Korner, precej debel mož, je močno trpel vsled vročine. Utrujen se je naslonil na stol, med tem ko so porotniki nemirno drsali po svojih sedežih — kakor nepotrpežljivi šolarčki — in komaj pričakovali konca seje, ki so se od vseh navzočih najmanj zanimali zanjo.

Končno je bil sluga poslan v sosednjo sobo, iz katere se je takoj vrnil v spremstvu gospoda. Občinstvo je bilo takoj druge volje, ko je spoznalo Franklina Van Burnama. Korner se je zravnal ter odložil popir, ki ga je pravkar uporabljal za pihljačo. Celo porotniki so postali pozorni. Vse je molčalo in napeto pričakovalo.

Franklin Van Burnam je srednje velikosti — njegova postava je zelo podobna oni njegovega brata. Oči in lasje so temni, brki rjavi, polt nežne bele barve. Obnaša se precej rezervirano in izraz njegovega obraza je resen; le med govorom ali smehom se mu zjasni obraz in izraža izredno ljubeznivost.

Toda danes se ni smehljal. Vendar je bil vtis, ki ga je napravil na večino navzočih, ugoden; to je kazalo spoštovanje, ki so ga bile deležne njegove besede. Odgovarjati je moral na različna vprašanja: nekatera so se tikala te zadeve, druga pa niso bila v nobeni vidni zvezi ž njo. Odgovarjal je redkobesedno, vendar vljudno, kakor človek odličnih manir; način njegovega govora je pomirjevalno vplival na občinstvo, ki je bilo po izjavah kočijažev in policista zelo razburjeno.

110.000 mož). Ob vojnem času znaša armada celokupno 232.034 mož, 500 gorskih, poljskih in pozicijskih topov, nadalje približno četrt miljona neoboroženega črnovojniškega moštva. Častniki in podčastniki skrbijo v mirovnem času kot vojaki po poklicu za izšolanje novincev. V generalni štab pridejo sposobni častniki, ki so desettedensko šolo generalnega štaba z uspehom dovršili. Do navadnih vojaških častnikov avanzirajo sposobni podčastniki, ki so po dovršitvi podčastniške šole kot inštruktorji rekrutov z uspehom delali. Utrjevanje dežele se omejuje na glavne prelaze, preko katerih bi sovražnik lahko vdrl v deželo.

Morda so nemški cesar in oficirji, ki so ga spremljali v Švico, po lastnem opazovanju lahko spoznali, da tudi resnična ljudska milica brez paradnega tingl-tanglna kaj pomeni in da bo v resnih časih gotovo vsaj tako krepko branila svojo domovino kakor marsikatera stoječa vojska.

Sodrugom po Slovenskem.

Potrebno bi bilo, da se napiše zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem, da se pojasni, kedaj in zakaj ter kako so se prvi slovenski proletarci začeli zavedati svojega razrednega delavskega položaja. Zato prosimo vse sodruge, ki bi vedeli o teh začetkih kaj več, naj napišejo to ter pošljejo napisano sodrugu **Antonu Kristanu, Spodnja Šiška pri Ljubljani.** Istotako naj tisti, ki imajo v svoji posesti kak iztis sledečih časopisov: »Ljudki glas« (Ljubljana), »Delavski list« (Trst), iz leta 1880., dalje »Zora« (Trst), »Delavec«, »Svoboda« (1894 do 1897), »Zarja« (Ljubjana 1897), (Luč« (Celje), »Svobodni Glasovi« — pošljejo, kar imajo. Založba »Zarje« jim povrne eventuelne stroške oziroma po vporabi tudi liste. Zlasti prosimo rudarje v Idriji, Zagorju, v Trbovljah, Hrastniku, železničarje, strojarje, peke, starejše krojače v Ljubjani, sodruge v Ameriki — sploh vse tiste, ki so okrog 1890—1895 delovali v stranki, naj opišejo svoje spomine in pregledajo svoje omare... Tudi razsodbe tistih let so dobrodošle, prav tako prepovedi shodov, sploh vse, kar se tiče gibanja delavstva.

Založba »Zarje« v Ljubjani.

NB. Strankarske liste prosimo, da ta poziv ponatisnejo po večkrat za seboj.

Sodrugi zaupniki, pozor!

V zmislu sklepa zadnje konference »pri Levu« se vrše prihodnje dni agitacijski sestanki v sledečih okrajih:

Za **Krakovo, Trnovo in Št. Jakobski okraj** nocoj ob 8. zvečer »pri Raku«.

Za **Spodnjo Šiško** v torek, 24. t. m. pri Anžoku. Začetek ob 8. zvečer.

Na vseh teh sestankih poročata sodr. **A. Kristan** in **Bartl.**

Sodrugi in odborniki vseh organizacij omenjenih krajev se pozivajo, da se teh sestankov zanesljivo in polnoštevilno udeleže. **Nihče naj ne manjka!**

Ljubljana in Kranjsko.

— **Vse volilce**, katerim do danes še niso bile dostavljene izkaznice in glasovnice, pozivamo, **da se takoj tekom današnjega popoldneva zglase na deželni vladi** (Simon Gregorčičeva ulica, I. nastropje), ker se jutri volilni dokumenti ne bodo več izdajali.

— **Barantanje za ljubljanski mandat in dr. Tavčar.** Dr. Tavčar se je na liberalnem volilnem shodu v petek zvečer pečal tudi z neokusnim Ribnikarjevim barantanjem za ljubljanski mandat, ampak v obliki, ki ne dela časti ljubljanskemu županu. Donkišotsko se je bojeval s trditvami, ki jih nikoli nismo trdili, dočim se je izognil kočljvi točki, o kateri bi bil moral kot načelnik izvrševalnega odbora liberalne stranke izpregovoriti in o kateri so ljubljanski volilci opravičeno pričakovali pojasnila. **Nikoli namreč nismo trdili da se je to barantanje z mandati godilo v eksekutivnem odboru narodno napredne stranke. Trdili smo le, da so se merodajne osebe v tem odboru, hotele iznebiti tržnega nadzornika Ribnikarja in da je bil k Ribnikarju poslan mešetar z nalogom, da ga pregovori k prostovoljnemu odstopu od kandidature. Ribnikar pa je bil le pod tem pogojem voljan odstopiti od deželnozborske kandidature, ako mu dr. Ravnihar prepusti državnozborski mandat. Ker so bili neokusni Ribnikarjevi pogoji za eksekutivni odbor liberalne stranke nesprejemljivi, je Ribnikar ostal liberalni deželnozborski kandidat** in temu dejstvu se imajo liberalni volilci ljubljanski zahvaliti, da smejo jutri izkazati Ribnikarju svoje zaupanje. To so dejstva, ki jih vzdržujemo v polnem obsegu in ki jih tudi g. Ribnikar, v kolikor se tičejo negove osebe, lehko potrdi. Advokatorični trik g. dr. Tavčarja ki je jedro naših trditev obveslal in si jih prikrojil tako, da so mu bolje služila v obrambo in zagovor, niti najmanj ne spreminja dejanskega položaja in prav nič ne ublažuje žalitve, ki je zadela ljubljanske volilce od strani g. Ribnikarja. Ali morda ne ve desnica, kaj dela levica? Ali dr. Tavčar ne zna, kaj počne dr. Triller? Gospodje, malo več iskrenosti do volilcev bi bilo prav dobro v trenotku, ko beračite za njih zaupanje!

— **Klerikalni mirakel v Opatiji.** »En narod živi od benečanske planjave do romunske leje in od Drave in Mure doli do turške meje, do Albanije.« Tako pravi »Slovenec«. Zakaj? Ker je tako sklenila v Opatiji one dni peščica slovenskih in hrvaških klerikalcev in razbobnala svoj randevu za zgodovinski dogodek. Katoliški »Schmock« frazá takole: »V četrtek, ko so bila zaključena opatijska posvetovanja, se je razširila slovenska domovina daleč preko dosedanjih meja ob obali jadranskega morja in daleč notri v Balkan«. Zares čarodejno abrakadabro so molili klerikalci v Opatiji, da se gode taka čuda. Nam se seveda zdi vsa ta opatijska komedija klerikalcev le nov klin, po katerem bi se njih voditelji radi malo višje vzpeli: trializem je med našimi klerikalci posebno odtedaj v modi, odkar so jim bratje Čehi in bratje Poljaki fige pokazali. In vsa ta nerazumna opatijska zaveza bo obstajala le toliko časa, dokler se ti bratci natančnejše ne spoznajo!

— **Demokratične želje dr. Kreka.** Dr. Krek modruje v sobotnem »Slovencu« v socialnem zavarovanju. Ostala izvajanja ne obsegajo nič posebnega, ampak ena opazka je vredna, da se otme pozabljenju, ker z jarko lučjo osvetljuje piškavi demokratizem klerikalcev. Dr. Krek pravi — in besede mu prihajajo naravnost iz srca —: »Pri odsekovih, zlasti pa pri pododsekovih posvetovanjih je kakor pri kuhi. Ne more koristiti niti kuharicam, niti obedu, če bi se vsako posamno trenotje pripravljanja in kuhanja obeda razbobnalo v javnost in kritikovalo z reklamnimi nameni. Kdo more ob takih razmerah mirno in z veseljem kuhati in kdo more po takih dogodkih s slastjo sesti k obedu?« — Dr. Kreku ni všeč, da prihajajo poročila socialnozavarovalnega odseka v javnost in da ljudstvo lehko gleda poslancem na prste, kaj in kako kuhajo. Obnašanje slov. klerikalcev v tem odseku v resnici ni tako, da bi mirno lehko prenašalo javno kontrolo in njim ni bilo v resnici mnogo prijetneše, če bi ostale njihove od vlade naročene in proti delavstvu naperjene manipulacije lepo v temi. Dr. Krek jo včasih res pogodi!

— **Dalavska tiskovna družba** v lekvidaciji prosi vse člane da ji oddado svoje dokumente (potrdila o deležu), da se jim izroče obveznice založbe »Zarje«. — Odslej so vse brošure, kar jih je imela »Del. tiskovna družba« v zalogi, last založbe »Zarje«. Naročajo se odslej pri njej! Vsi zaupniki, kolporterji in sploh vsi naj se v tiskovnih rečeh obračajo na založbo »Zarje« v Ljubljani, Šelenburgova ulica 6/II.

— **Seja magistratnega gremija.** Magistratni gremij je imel v petek sejo in je sklenil. Koncesija za prodajo sodavice na drobno se podeli Josip Kopaču na Dunajski cesti in Alojziju Gasparottiju na Marijinem trgu. Prostor se določi od slučaja do slučaja po tržnem nadzorstvu. Jakobu Vosperniku in Viktorju Izlakarju se dovoli prenos kavarniške koncesije; prvemu na Sv. Jakoba trg, drugemu na Rimsko cesto. Za snaženje in posipanje cest, trgov in ulic se je izplačalo za čas od 31. avgusta do 6. septembra 4825 K 48 v in za čas od 7. do 19. septembra 3724 K 69v. Alojziju Vodniku se izroči delo novih hodnikov in sicer na Poljanski cesti pri gimnaziji in Marijanišču na Karlovski in Resljevi cesti, iz Gradišča proti nemškemu gledališču, od Zvezde proti hiši gospoda Gjuda. Naknadno stavbeno dovoljenje se podeli Ivanu Šiški, tovarnarju v Metelkovi ulici za šupo, Ivanu Bonaču, tovarnarju v Čopovi ulici za prireditev šupe v skladišče in napravo napisne table. Alojziju Zajcu v Kolodvorski ulici za napravo novih stranišč proti reverzu; Fran Andlovcu za prizidek v Kolezijski ulici. Josipu Breznu na Hradeckega vasi se uporabno dovoljenje za podzem. prostore prepove in odredi, da imaj ograjo nemudoma popraviti. Andreju Bouconu se dovoli vporabno dovoljenje salona na Sredini, Valentinu Mraku za nove prezidave v hiši na Rimski cesti, Uršuli Zalaznik na Karolinski zemlji za vporabo šupe in kozolca, Ivan Ogorelcu na Rimski cesti za vporabo gostilničarskih prostorov in Janko Česniku za napravo novih izložbenih omar v Linhartovi ulici. Mestnemu gozdarju se dovoli kredit 67 kron za nabavo novega orodja in potrebnih tiskovin.

— **V Spodnji Šiški** je sestanek zaupnikov v torek 24. t. m. pri Anžoku. Začetek zvečer ob 8. uri.

— **Šišenska podružnica »Vzajemnosti«** prične ta teden razpošiljati vabila za plesne vaje. Ker pa še nima vseh naslovov in ker imajo dostop samo vabljeni, prosi vse one, člane in članice, da ji izvolijo prinesti naslove svojih prijateljev in znank. Podrobnosti se izvedo vsak dan v pisarni konzumnega društva v Sp. Šiški št. 56 ali pa tudi v prodajalni istotam. Tudi nečlane in nečlanice prosimo, da se prijavijo istotam.

— **Iz Spodnje Šiške.** Vprašanje cest in potov v naši občini — spi. Gospod župan in večina obč. odbora se ne zmenijo prav nič zato. Po cestah in potih sama mlaka, med občinsko hišo bajer! Vsako deževje jasno pokaže vse nedostatke. V kratkem se bo delal občinski proračun za leto 1913. Nujno potrebno je — in v prvi vrsti — da se uredi cestno vprašanje. V Šiški je večina železničarev, ki morajo ponoči in podnevi hoditi v službo. Noči so tako temne, ker šišenska razsvetljava je pač »petrolejka«, ki je odvisna od tega, kakšen petrolej je v nji koliko ga je in po od vetrov. Mnogokrat je po vsej Šiški egiptovska tema. Zakaj naj železničar tava po mlakah in blatu, ko vendar plača drago stanovanje ter s svojimi groši vzdržuje Šiško?! Dolžnost Šiške je, in sicer dolžnost zaradi daljšega razvoja, da se vse to uredi. Ljubljana namerava moderno kanalizacijo. Ne vemo, ali je tudi okolica tangirana. Govori se sicer o veliki Ljubljani, k kteri naj se priklopijo Vič, Šiška, Moste in baje še Rudnik; mar ni že sedaj naloga tako sedanje ljubljanske občine kakor okoliških občin, da se že taki projekti kakor je kanalizacija izvedejo v zmislu velike Ljubljane. In občinski proračuni za leto 1913. naj se že spomnijo vsega leta.

— **Trg v Spodnji Šiški** je nad vse pomanjkljiv. Ne-le, da stoji po trgu ob deževju voda, ali kako nerodno je v dežju hoditi po trgu in kupovati. Tržnice so po navadi pokrite. V Idriji imajo branjevke in prodajalke obširno lopo, kjer so varne pred snegom in dežjem. Poglejte v Trst, Reko, Pulj ali v Gorico. Tržnica in trg sploh je za vsako občino zelo važen. Ljudje moralo vsak dan na trg — naj bo dež ali sneg —; ako je slabo vreme prodajalke vse zdraže, kar je končno umevno, ker tudi več trpe vsled slabega vremena! Pri občinskem proračunu naj tedaj občina pazi tudi na to!

— **Shod na Glincah** se vrši v soboto dne 28. t. m. zvečer v gostilni Amerika z dnevnim redom: 1. Draginja, delavsko ljudstvo in parlament; 2. Važnost časopisja. — Poročevalci iz Ljubljane. — Agitirajte za obilno udeležbo.

— **Iz Tržiča.** Klerikalcem v Tržiču ni prav, ker delavci radi bero »Zarjo«. Posebno Oltejevega Tončka jezi to. Kar videti ne more, da bi kdo »Zarjo« v rokah imel. Čuden človek to! Ko je pred nekaj leti prišel z Jesenic, je bil navdušen pristaš socialne demokracije — kar čez noč je hotel porušiti vse imetje kapitalistov in bogatinov. Zdaj pa tak preobrat. Togoti se nad zavednim delavstvom. No, pa ga za enkrat še pustimo pri miru, ima sicer precej masla na glavi, ne bilo bi mu potreba hoditi na solnce ž njim! Upamo, da ga bo tale opomin izpreobrnil, da bo miroval odslej ter pustil našo »Zarjo« pri miru. — »Zarja« ima seve tudi še druge sovražnike. Župnik Potokar je eden med njimi, ki mu ni prav, če beremo »Zarjo« češ to je slabo za delavce! Ni dolgo tega kar se je lotil enega naših tovarišev. »Vi — kaj ne, vi berete »Zarjo«? Delavec ga pogleda ter mu odgovori: »Gospod župnik **saj jo tudi Vi!**« Župnik nato: »Kajpak, da jo berem, pa meni jo zastonj prineso.« — Naš župnik bere »Zarjo«, ker mu jo zastonj prineso — delavec pa, ki jo plača in naroča, pa bi je ne smel brati. Mi samo tole za enkrat gospodu župniku svetujemo: Ko bi mu kdo »Zarjo« prinesel, naj ga vpraša: odkod jo dotičnik ima — kajti nekemu našemu naročniku v tovarni je bila že večkrat izginila. Kar bilo je ni; — mogoče jo je kak pobožnjakovič izmaknil za gospoda župnika, **češ da se mu prikupi...** »Zarja« je res list, ki se mora kar največ razširiti med delavci. V Tržiču bomo skušali podvojiti dosedanje število naročnikov. Vsak zaveden delavec jo mora imeti! Kdor nič ne bere nič ne ve! Za delavca pa je delavski list.

— **Nenavaden samomor.** Iz Zadra poročajo o zagonetni smrti stražmojstra Glavača, ki je doma v Ratečah na Kranjskem. Glavač je poklical na dvorišče desetnika Wölla, ki je moral sam pod njegovim poveljstvom eksercirati s puško. Med vajo je vzel Glavač puško in nabil s patroni. Nato je ukazal desetniku Wöllu, da je pomeril na njegove prsi in mu komandiral ogenj. Strel je zadel in Glavač padel ter na mestu obležal mrtev. Desetnik Wöll je izjavil, da je bil trdno prepričan, da mu je Glavač nabil puško s prazno patrono. Vse kaže, da je Glavač izvršil na ta način samomor. Wöll je prišel v Zader, vendar pa ga niso aretirali.

—**Smrtna nezgoda pri gradnji belokranjske železnice.** V predoru pri Novem mestu rušijo sedaj gorenji rov in družijo tako oba rova v predor. Pri tem delu je zdrsnil zaposlen delavec z višine par metrov. Oprijel se je za kamen, ki se je pa zrušil z njim v globočino in ga tako težko poškodoval na desni strani, da je vsled poškodbe drugi dan umrl v moški bolnici v Kandiji.

— **Zdravstveno stanje mestne občine ljubljanske.** Od 8. septembra pa do 14. septembra šteje Ljubljana 16 novorojencev, 3 mrtvorojence in 13 umrlih. Izmed umrlih je 6 domačinov in 7 tujcev. Umrli so za jetiko 4, med temi 2 tujca, in ostali za raznimi boleznimi. Za infekcijskimi boleznimi so oboleli: 2 za škrlatico, 3 za tifuzom, 1 za egiptovsko očesno boleznijo in 1 za vratnico. Oni trije, ki so oboleli za tifuzom, so tujci in so jih prepeljali z dežele v ljubljansko bolnico.

— **V mestni klavnici v Ljubljani** so zaklali od 1. septembra pa do 8. septembra 77 volov, 2 bika, 5 krav, 250 prašičev, 194 telet, 49 koštrunov in 1 kozliča. Vpeljali so v klavnico 451 kg mesa, 1 zaklano govedo, 1 prašiča in 24 zaklanih telet.

— **Poskušen samomor.** V petek ponoči se je v svojem stanovanju v Pražakovi ulici ustrelil 1898. v Sv. Lorencu pri Ptuju na Štajerskem rojeni kavarnarski vajenec Anton Kleinschek. Dal je s samokresom tri strele in se je le z enim zadel v desno stran čela. Padel je na tla in takoj začel klicati na pomoč in tarnati, potem se je pa onesvestil in so ga prepeljali z rešilnim vozom v deželno bolnišnico, kjer upajo, da še okreva.

—**Za prvo ženo v smrt.** Tragično smrt je storil prekajevalec mesa Oton Hartmann. Le temu je pred nekaj časom umrla žena in se je pred kratkim oženil drugič. V petek popoldne je pa uredil vse račune, potem pa šel na pokopališče v Štepanji vasi ter se na grobu svoje pokojne žene ustrelil. Njegovo truplo so položili v mrtvašnico v Štepanji vasi, kjer bo tudi pokopano.

— **Lep pes je zašel v Šiško.** Kdor ga pogreša, zglasi se naj pri Anžoku v Sp. Šiški.

— **Izgubljeno in najdeno.** Posestnica Marija Hladnik je izgubila denarnico z večjo vsoto denarja. — Realec Viljem Sekula je našel srebrno dolgo ovratno verižico s priveskom.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes zadnji dan izbornega sporeda. Veliki uspeh je dosegla senzacionalna drama Nordskfilma »Velika cirkuška privlačnost«. Jutri »Bosonoga plesalka« in velekomična slika »Rokoborec z ljubezni« z Maks Linderjem.

Štajersko.

— **Škandalozne razmere v mariborski splošni bolnici.** Graški »Arbeiterwille« piše: »V mariborski splošni bolnici že davno ni bilo vse v redu. Seveda pritožbe niso prodrle v javnost, ker so se bolniki, ki so zapustili bolnico, iz povsem umljivih razlogov bali javnost obvestiti o raznih nevzdržnih razmerah. Zato

---

MAKSIM GORKIJ:

Na stepi.

(Konec.)

Vnovič je začel jokati.

»Prokleti hudič!« Vojak se je razljutil in planil po koncu. »Kaj tuliš? Spati hočemo, ne moti nas. Če moraš umreti, umri in drži gobec. Čemu si še na svetu!«

»Daj mu zaušnico!« je dejal študent.

»Lezimo k počitku«, sem dejal jaz. »Če pa hočeš ostati poleg ognja, ne tuli!«

»Ali si slišal?« je jezno menil vojak. »Ti pač misliš, da bomo imeli sočutje s tabo, ker si nam vrgel kruh in si streljal na nas. Ti hudič! Drugi bi . . . Fej!«

Vojak je umolknil in se raztegnil. Študent je že ležal ob ognju. Tudi jaz sem legel. Uplašeni mizar se je stisnil skupaj, bližal se je še bolj ognju in strmel v plamen. Ležal sem ob njegovi desni strani in slišal, kako so mu v mrzlici šklepetali zobje. Študent je ležal na levi strani; zdelo se je, da je zaspal. Vojak je ležal z obrazom navzgor, roke pod glavo prekrižane in je opazoval nebo.

»Kako čudovito lepa noč! Koliko zvezd sveti! Tako gorko je, kako lepo je nebo. Pod njim ležimo kakor pod krasno odejo!« je dejal vojak. »Da, prijatelj, zelo, zelo ljubim to popotniško življenje. Sicer trpiš vsled mraza in pogosto si lačen, toda svoboda je najdragocenejša. Nobene oblasti nimaš nad sabo; svoj lasten gospod. Nobeden ti česa ne poreče, če si tudi celo prst odgrizneš! Resnično, tako lepo je! Sicer že tri dni nisem jedel in lakota me je razbesnila. Zato pa sedaj ležim popolnoma sit, gledam nebo kakor da bi mi zvezde namigavale: »Nič ne skrbi, Lakutin, romaj po zemlji in ne brigaj se za nikogar!« Da, to je tako blaženo čuvstvo v srcu! Ti, kako ti je ime, ti mizar? Nikar se ne huduj in ne imej strahu pred mano! To ni nič, če smo snedli tvoj kruh. Mi sami pač nismo imeli kruha in smo ga vzeli tebi. Zato pa streljaš na nas kakor divjak. Ali ne razumeš, da s kroglo lahko umoriš človeka? Zelo besen sem bil zato na te. Če bi se ne bil zgrudil, bil bi te pretepel. Denar vendar imaš? Jutri prideš v Perekop in si kupiš kruha! Ali že dolgo trpiš za mrzlico?«

Dolgo je še brnelo v mojem ušesu od debelega vojakovega basa in trepetajočega glasu bolnega mizarja. — Noč, črna kakor oglje, se je spustila na nas. Naša pljuča so v globokih dihljajih dihala mili zrak.

Ogenj je izžareval luč in gorkoto. Ni dolgo trajalo in ležali smo v globokem snu. —

»Naglo vstani, naglo! Takoj moramo iti!«

Silno prestrašen sem se prebudil in planil kvišku. Vojak mi je še pomagal, ko me je vlekel kvišku.

»Hitro pojdi!«

Vojakov obraz je bil mračen in poln bojazni. Ozrl sem se in opazil mizarja, ki je ležal popolnoma mirno. Prvi žarki vzhajajočega solnca so obsevali njegov obraz. Usta so bila odprta; oči so bile kakor v smrtnem strahu izstopile iz jamic. Njegova obleka je bila raztrgana, njegovo telo je bilo v nenaravni legi. Študent je bil izginil.

»No, kaj se oziraš? Hitro pojdi,« je dejal vojak in me za roko vlekel proč.

»Ali je mrtev?« sem vprašal, trepetajoč od razburjenja. »Če bi bili tebe zadavili, bi prav tako izgledal.«

»Študent?« sem vprašal.

»Kdo pa drugi? Ali si bil ti morda? Ali jaz? Lep študent. Lepo je zdelal mizarja in pri tem niti ne pomisli, kaki nevarnosti izpostavlja svoje tovariše. Tak falot! Če bi bil slutil, bi ga bil ubil s pestjo! Tak potepuh! Le pomisli, v kak položaj naju je bil spravil. Zdaj se morava splaziti odtod, ne da bi naju kdo opazil. Ali razumeš? Kajti danes bodo našli mizarja in potem bi naju zaslišali, če bi naju zgrabili. Midva nimava sicer nič sumljivega seboj . . . razen revolverja, ki sem ga vzel seboj.

»Vrzi stran revolver!« sem zaklical.

»Stran vreči?« je dejal zamišljeno. »Ne, raje ne. Revolver je vsekako dragocen predmet. Kdo pa ve, da je imel mizar revolver seboj! Zanj utegneva skupiti tri rublje. Krogla je v njem! Ah, kako škoda, da študenta ni tu! Tako rad bi mu jo pognal skozi glavo. Koliko denarja je pač vzel mizarju? Ne, tak lopov!

»Ubogi mizarjevi hčerki!« sem dejal.

»No, teh dveh ni treba pomilovati; tidve se poročita v daljšem ali krajšem času in sta preskrbljeni. Naprej, dragi prijatelj, pohitiva! Kam pa hočeva sploh iti?«

»Ne vem . . . popolnoma vseeno mi je.«

»Meni tudi! No, potem hočeva na desno, v smeri proti morju!«

Šla sva na desno. V daljavi se je dvigal majhen grič, obsejan od solnčnih žrkov.

»Kaj pa strmiš tako? Ali imaš strah, da mizar zopet vstane in steče za nama? Zdi se mi, da je najin učenjak dobro izvežban v umetnosti in ga je temeljito končal. Lep tovariš! Ah da! Od leta do leta vedno slabši so ljudje!«

Tiha, zapuščena stepa se je razširila pred nama. Na daljnem sinjem nebu je razlivalo solnce luč in gorkoto in je podeljevalo vsej krajini tako ljubezniv značaj, da je bilo neumljivo, kako je mogel storiti človek pod tem solnčnim nebom zločin.

»Veš, lačen sem!« je dejal vojak in si napravil cigareto.

»Kaj in kje bova danes jedla?« sem vprašal.

Odprto vprašanje! — — —

Pri teh besedah je moj tovariš v bolnici končal svoje pripovedovanje.

»To je vse.« Zelo sem se bil sprijaznil z vojakom in skupaj sva popotovala do karskega ozemlja. Bil je dobrodušen, zelo izkušen človek, tip potepuha. Zelo sem ga bil cenil. Do Male Azije sva šla skupaj. Tam sva bila drug drugega izgubila izpred oči.

»Ali se časi domislite mizarja?« sem vprašal.

»Kakor vidite ali, boljše rečeno, kakor ste pravkar slišali.«

»No, in nič ne občutite pri spominu nanj?« Zasmejal se je.

»Kaj naj občutim pri tem. Jaz sem vendar prav tako malo mogel za to, kar se mu je zgodilo, kakor morete Vi za to, kar se je meni zgodilo. Saj vendar nihče ni ničesar kriv, ker smo vsi svinje in ne ljudje.«

pa se je v ozjem krogu tem bolj zabavljalo cez te razmere. Na čelu bolničnih zdravnikov je dr. Karl Thalmann, ki je sicer znan za izbornega operaterja, vendar kot znan alkoholik se po cele dneve ne pokaže in trpi, do gospodarijo v bolnici mladi, malo izkušeni zdravniki kakor vedo in znajo. Razentega imajo v bolnici tudi več študentov medicine za pomožne moči. Ti študentje bi se morali sicer šele učiti, vendar jih proti vsem predpisom porabljajo za zdravnike. Tako si je dovolil n. pr. študent Viktor Gröger, da je eksperimentiral in rezal na pacientih, kakor da bi bili ti preparati za učenje. Ta medicinec je pogosto celo grlo operiral otrokom in nekateri otroci so vsled tega mesarjenja in trpinčenja, zakaj drugače ne moremo imenovati tega početja, tudi umrli. In čudovito: dočim so uživale bogate ali vplivne osebe skrbno postrežbo, so delavce ali njih otroke izročali nožu študenta ali mladih zdravnikov, ki so komaj končali študije. Javnost se opravičeno razburja nad temi škandaloznimi razmerami in z vso pravico kar najodločneje zahteva, da se jim napravi nemudoma konec.

Koroško.

— **Poštno in brzojavno ravnateljstvo v Celovcu.** Za vojvodinjo Koroško se ustanovi posebno poštno in brzojavno ravnateljstvo v Celovcu. Novo ravnateljstvo bo aktivirano, ko bo dovršena stavba, v kateri bo ravnateljstvo nastanjeno. Upajo, da bo stavba gotova do 1. oktobra 1913.

— **Ponarejen denar.** Ponarejeni petkronski tolarji so zopet začeli krožiti v Celovcu. Ponarejenemu denarju so prišli na sled v neki banki, kjer je oddal falzifikat neki trgovec. Tolarji so precej dobro ponarejeni, spoznajo pa se po pomanjkljivem obrobnem napisu.

— **Dvoje solnc.** V torek so opazovali v Celovcu in v okolici ob 6. uri 15 minut nedaleč od solnca drugo enako veliko in prav tako močno žarečo kroglo. Ta krasen naravni pojav pa je trajal komaj eno minuto.

Trst.

— **Politični odbor** jugoslovanske socialno demokratične stranke v Trstu ima v sredo 25. t. m. ob pol 9. zvečer izredno sejo v svojih prostorih v Delavskem domu II. nadstr. Z ozirom na nekatere nujne zadeve, ki jih je treba rešiti, so naprošeni odborniki, da se udeleže seje polnoštevilno.

— **Pevski zbor** »Ljudskega odra« opozarja sodruge pevce, naj se udeležujejo točno vseh pevskih vaj. Bliža se prireditev Aškerčevega večera. Zbor mora nastopiti z novimi komadi. Zato se bodeta vršili po dve vaji na teden, in sicer vsak četrtek in vsako soboto. Ako hočemo, da pokaže naš zbor napredek tudi na tej prireditvi in da bo kos nalogi, ki so mu jo naložili, je potrebno, da se udeleže pevci točno vseh vaj. Kdor ne bo reden na vajah, ne bo smel nastopiti na veselici. Novi pevci, ki bodo lahko nastopili na veselici, se bodo sprejemali le še v četrtek, kdor se priglasi pozneje, ne nastopi na tej prireditvi. Torej še enkrat priporočamo vselej točno udeležbo na vajah. **Pevski odsek.**

Umetnost in književnost.

— **Nova učna knjiga:** Ministerstvo za uk in bogočastje je z odlokom z dne 16. t. m. štev. 41.317 odobrilo knjigo: **Košan, Latinska čitanka za IV. (in V.) gimn. razred.** Cena K 3.40. Založil L. Schwentner v Ljubljani.

— **Slovensko gledališče.** Vodstvo slovenskega gledališča je objavilo pred par dnevi načrt za repertoar v bodoči sezoni. Načeloma ga ni našopirilo za reklamo, nego je podalo samo resen in primeren okvir, v katerem se hoče gibati po najboljši volji. Brez kričavosti in brez fanfar, ker ne mara metati občinstvu peska v oči in obetati več nego bi moglo v danih razmerah res izvršiti. Že v tem, da je ljubljansko gledališče prvi slovenski zavod za dramatično umetnost, mu je začrtana kulturna smer: vprizarjanje klasične, dobre domače (slovenske in slovanske) in tuje literature. Z »literaturo« pa nikakor ne namerava uvesti na naš oder dolgega časa in puščobe, pač pa hoče dokazati, da je dobra drama, vestno naštudirana res tudi zabavna in pristopna pojmovanju vsega občinstva in jo vživa lahko po svoje najrazvajenejši gurman kakor zadnji galerijski gledavec. Med resno in dobro dramo pa šteje tudi vesela igra do najrazposajenejše burke, tako da bo prišel na svoj račun tudi tisti, ki noče v gledališču drugega nego smeha. Naš okvir je dovolj širok, da ga izpolnimo z vsestransko ustrezajočo vsebino, in nadejamo se, da nas bo občinstvo s svojo dobro voljo moralno in gmotno podpiralo.

— **Intendanca Slovenskega gledališča v Ljubljani** si dovoljuje prijatelje Slovenskega gledališča vljudno prositi, da blagovolijo čim preje prijaviti svoj abonement za sezono leta 1912/13. Kakor je razvidno iz njenih objav po slovenskih dnevnikih in na plakatih, se je intendanci posrečilo engažirati toliko izbornih igralskih in pevskih moči, da more z vso pošteno resnobo jamčiti za neoporečno dobre predstave. Iz objavljenega načrta za repertoar, ki se bo tekom sezone še vsestranski izpopolnil, je jasno razvidna pot in smer, ki si jo je intendanca začrtala. Gledati hoče, da bodo uprizoritve vseskozi ustrezale umetniškim zahtevam in hkrati v obili meri nudile zabave in razvedrila. Intendanca ima resen namen, dvigniti Slovensko gledališče na čim najvišji nivo in je zato uverjena, da jo bode slavno občinstvo v tem njenem stremljenju rade volje podpiralo. Ker so stalni abonenti njena najzanesljivejša opora, se intendanca obrača do vsakogar z vljudno prošnjo, naj stopi v vrsto abonentov. Cene so zmerne, iste kakor lani. Vsa nadrobna pojasnila dajeta gledališki blagajnik, g. mag. pristav Danilo Šaplja (Magistrat) in dnevna blagajničarka, gospa Amal. Češarek, trafikantinja v Šelenburgovi ulici. Lože za nepar so do malega že oddane.

Bogojedci.

Evharistija, po domače obhajilo, ki je bila minuli teden pretveza velike klerikalne demonstracije na Dunaju, sloni na mističnem in s človeškim razumom nesoglasnem nauku o t. zv. transsubstanciaciji, ki trdi, da se vsled čarodejne formule katoliškega duhovnika izpremeni kruh in vino v resnično telo in v resnično kri Jezusa Kristusa. Evharistični obred in transsubstanciacijski nauk nista iznajdba katoliških bogoslovcev: narodopisci so zasledili v najrazličnejših narodih podobne verske šege, sloneče na enakih fantastičnih predstavah. Z evharističnega kongresa, ki je imel izključno manifestativen namen, je bila že vnaprej izključena vsaka znanstvena beseda o evharistiji: udeleženci so slišali fraz na koše, ne da bi spoznali resnično bistvo tega katoliškega obreda. Da nekoliko osvetlimo značaj evharistije, priobčujemo zanimivo narodopisno razpravo o »bogojedcih«, ki jo je v »Arbeiterzeitung« objavil pred nekaj dnevi sodr. Karel Leuthner.

*

Tracijskega, pozneje grškega boga Dionizija, ki so ga imenovali tudi Saba, Sabacija, so častili na gorskih vrhovih, v temnih nočeh, ob nemirni luči bakelj. Šumna godba je donela, bučni zvoki bronastih posod, zamolklo grmenje velikih ročnih pavk in vmes do blaznosti vabljive, globokodoneče piščali. Množica čestilcev je, vzhičena po tej godbi, plesala z zvenečim vriskanjem. Zlasti ženske so se vrtile do popolne onemoglosti. Divje jim vihrajo lasje, v rokah drže kače, posvečene Sabaciju, mahajo z bodali ali pa s trstiko, ost skrito pod bršljanom. Tako divjajo do skrajnega razdraženja čuvstev in v sveti blaznosti planejo končno na živali, izbrane za žrtev, pograbijo in raztrgajo plen in z zobmi trgajo krvavo meso, ki je povžijejo sirovo. Žival, izbrana za žrtev, je bik. Bik pa je Dionizij sam. Oni, ki so ga zavžili, ki so pogoltnili njegovo meso, ti so deležni sedaj življenja boga samega. Zato si pridevajo njegovo božansko ime, imenujejo se Sabe, Sabacije, nosijo tudi rogove, kakor bog sam. Tako so bili pri bogu in v njem, postali so »enthesi« (z bogom združeni), njih razpoloženje je — entuziazem.

O Actekih, ki so bili vladajoče in primeroma visoko naobraženo pleme v Mehiki, je ohranjena naslednja šega. Dobili so mladega, lepega jetnika, plemenitega rodu. Nadeli so mu ulogo boga Teckatlipoka. Ko so ga nekaj časa obdajali z vsemi častmi, ki so jih drugače izkazovali bogu — on je bil sedaj bog sam — so ga na praznik usmrtili in njegovo meso razdelili kot blagoslovljeno jed med duhovnike in dostojanstvenike. Verovali so, da se je napolnil jetnik v času, ko so ga častili kakor boga, z božanstvom — da se je zgodila transsubstanciacija, izprememba. Mehikanci so imeli tudi počlovečeno obliko za zavživanje boga, to je češčenje Vicilipohtlija. Ko so praznovali namreč njegov zimski praznik, so napravili kip iz testa, ki je imel poteze boga, potem so ob kipu napravili kretnje, kakor da so ga zaklali, posamezne kose so razdelili in jedli. Kip iz testa so imenovali boga, ki se jé, in udeležnike svete pojedine so nazivali »bogojedce«.

O nenavadnem daritvenem običaju beduinskega plemena na sinajskem polotoku pripoveduje Smith v svoji knjigi »Vera semitov«. Daritveni običaj je našel opisan pri starem pisatelju Ninu. Ta običaj predstavlja gotovo najstarejšo obliko klavne daritve pri Semitih. Ob svitu danice je obkroževalo pleme med petjem altar, na katerem je bil privezan velblod: ob zadnjih glasovih petja so ranili daritveno žival vprvič, kri, ki je vrela iz rane, so željno pili in krvaveče sirovo meso so hitro pojedli . . . Bik, velblod, človek, s testom upodobljena človeška postava, vsi utelesujejo božanstvo. Ne označujejo le božanstva, niso nikakršen simbol, ampak božanska moč je na nekakšen način dobila obliko bika, človeka, testenega kipa in preide v onega, ki jo jé, ki jo sprejme vase. Tega naziranja ne zasledimo le tu pa sem, njegove sledove dobimo povsod, tu jasneje, tam bolj meglene. Zlasti so v navadi hostije iz kruhovega testa; take so darovali Egipčani bogu Serapiju; Rimljani pa okrogel kruhek iz svežé moke. Peka užitnih testenin s človeško podobnostjo je ravno tako ostanek stare šege zavživanja boga.

Ako iščemo odgovor na vprašanje, kako se je zbudila v človeštvu čudna misel jesti boga — v kakršnikoli obliki že — in s tem zadostiti hrepenenju po združitvi z božanstvom, tedaj moramo poseči globoko v prvotne predstave človeštva. Prvotni človek doživi učinke predmetov, živih in neživih, ki ga obdajajo; sodi jih po sličnosti s seboj samim, po načinu, ki ga je doživel sam ob njihovem delovanju in učinkovanju. Ali zanj obstoja šele posamezen slučaj, ali pravzaprav neštevilno posameznih vplivov sveta, ki ga obdaja. Ni še zmožen, da bi zaznal v vseh učinkih neko živo moč, splošnosti ne vidi; njegov razum ni še toliko razvit, da bi ločil moč in snov. Zato se mu vidi ono, kar je poznejši čas odločil duši, neposredno na telesnosti. Prva oblika vere o duši je vera o duši, ki je s telesom nerazločljivo združena, telesna duša. Ta telesna duša, ako hočemo tako imenovati tesno spojitev moči in snovi, deluje v človeku, v živali, v — vsaj za nas — neživih predmetih. Meyer pravi, da pračlovek lehko smatra ono, kar je brez življenja, zgolj za predmet, ali vsak trenotek lehko to, kar je brez življenja, odda učinek, ki je izraz samostojne volje in zatorej duše. Na tej stopinji mišljenja je naslednji sklep samposebi umeven: Ravnotako kakor človek svojemu telesu daje snov z jedjo, ravno tako misli, da sprejema moč, ki je v oni snovi, vase. Kdor zavžije levje ali tigrovo srce, si prisvoji tudi moč dotične živali. Avstralski čarovnik požira kremenjakove kosce s čarovniško močjo ali pa jih nosi na telesu.

Oni veliki korak, poskus ločitve duše in telesa, moči in snovi, v mislih, ne spremeni prav nič v tej veri o prenosu moči. Ker se je pojem duše razvijal ob zaznavi smrti, zato so iskali moč duše v dihu ali pa v krvi; saj z zadnjim dihom, s krvjo izgine življenje. Čeprav zmaguje polagoma predstava o duši v dihu, ker se združuje — zračna, lehka je, navidezno breztelesna — s senčno dušo, ki jo pozna človek iz sanj, vendar si predstavljajo dušo še kot nekaj masivnega. Drže otroka nad umirajočim, da ujame ob zadnjem dihu umirajočega njegovo dušo, ali pa mislijo, da ubeži duša iz umirajočega v podobi ptiča, netopirja, kače, črva. Sedež duše so si mislili ljudje v ledvicah, v jetrih, predvsem pa v krvi. Zato je z vsemi verskimi šegami združena uporaba krvi, zato govorimo o krvnih sorodnikih, zato označujemo celoto človeškega bivstva s »krvjo« in »mesom«. Kri je tukaj pač duša.

Ali tudi v vseh drugih sokih, ki teko iz trupla, je lehko duša. Avstralec željno pije soke gnilobe, ki teko iz že gnijočega trupla, ker je uverjen, da si je z njimi pridobil moč in pogum umrlega.

Zadnje vesti.

OGRSKA.

Ogrska delegacija.

Budimpešta, 22. septembra. Člani ogrske delegacije so imeli včeraj dopoldne posvetovanje, za predsednika delegacije so imenovali tajnega svetnika **Ludovika pl. Langa,** za podpredsednika tajnega svetnika grofa **Avgusta Zichyja.** Potem se je izvršila razdelitev odsekov.

Ljudski shod na Dunaju.

Dunaj, 23. septembra. Danes ob 8. zvečer bo velik ljudski shod na Dunaju živečih ogrskih državljanov. Na shodu govore sodrug Buhinger iz Budimpešte ter poslanca Ellenbogen in Schuhmeier.

STRANKIN ZBOR SOCIALNEDEMOKRACIJE NEMČIJI.

Chemnitz, 22. septembra. Po izvolitvi dosedanjega strankinega vodstva se je strankin zbor včeraj zaključil.

SASONOV V LONDONU.

London, 22. septembra. Listi potrjujejo, da se tiče poset ruskega vnanjega ministra predvsem perzijskih vprašanj. Pogodba o tem, namreč kako bosta dve »kulturni državi« oropali Perzijo samostojnosti; se bo revidirala v tem zmislu, da dobi Velika Britanija v južni Perziji tisto prosto roko kakor jo ima Rusija v severni.

Ven iz Perzije!

London, 22. septembra. Ruski vnanji minister Sasanov je dospel v petek zvečer sem. Sprejeli so ga člani ruskega poslaništva in zastopnik Edwarda Greya. Ko je zapuščal minister voj, je planil predenj mož s klici: »Ven iz Perzije! Dol z Rusijo!« Aretirali so ga takoj.

TURČIJA.

Reformni program.

Carigrad, 22. septembra. Porta priobčuje besedilo mazbate, to je zapisnika ministrskega sveta, tičočega se reform, ki so se sklenile za vse turške pokrajine. Program daje oblastim v provincah natančna navodila, da odpravijo vse vzroke nesporazumljenj med prebivalstvom v Albaniji in Rumeliji.

Armenski protest.

Carigrad, 22. septembra. Armenski patriarh in vsi lajiški svetniki so demisionirali. Demisija se je zgodila po dolgi seji armenske narodne skupščine, ki je izjavila, da so vladne odredbe za izboljšanje položaja v armenskih pokrajinah nezadostne.

Umorjen Armenec.

Carigrad, 22. septembra. V Djarberkiru so armenskega imenitnika umorili na javnem trgu.

Vstaja na Kreti.

Carigrad, 22. septembra. Po obširnih semkaj došlih poročilih se je Sufuli izkrcal s 300 Krečani v Marathon-Camposu. Njegova četa se združi z upornimi Samijoti. Kakor se čuje govorica, je prišlo za Sv. Konstatinom na cesti v Bathy do boja s turškimi četami.

OBSEDNO STANJE V CARIGRADU.

Carigrad, 22. septembra. Uradni list priobčuje odlok, ki vlado pooblašča, da v potrebi za tri dni razglasi obsedno stanje nad Carigradom.

ALBANIJA.

Malisori.

Carigrad, 22. septembra. »Alemdar« poroča, da so se boji pri Tusi ponovili. Čete so imele enega mrtvega, 7 ranjencev. Malisori 17 mrtvih, 21 ranjencev. Trije izmed ranjenih Malisorov so baje črnogorski vojaki. Porta je naročila cetinjskemu poslaniku, da zahteva od črnogorske vlade pojasnilo.

Črnogorci in srbske čete.

Solun, 22. septembra. Iz Berane poročajo, da so Črnogorci zopet dve uri obstreljevali turško trdnjavico v Malkovacu. Nadalje poročajo iz Berane da se klati več čet domačih gorskih prebivalcev s srbskimi četami in nadlegujejo mohamedanske vasi. Džavid paša je prosil za bataljon ojačenja.

Arnavti.

Solun, 22. septembra. Arnavti v Avgusti so napadli vladno poslopje in žandarmerijske postaje ter so se polastili orožja in municije, nakar so izginili. Poslali so vojake, da jih zasledujejo.

Carigrad, 22. septembra. Po brzojavu bivšega poslanca v Dibri, **Basrija,** se je prebivalstvo v Dibri vnovič uprlo. Ujelo je Kojmakama, ki je pristaš mladoturkov, in z nepotrpežljivostjo pričakuje njegovega odstranjenja.

Solun, 22. septembra. Da se uredi vprašanje o krvnem maščevanju med Arnavtu se je sešla komisija najuglednejših arnavtskih voditeljev in imenitnikov. Sklepi te komisije bodo obvezni.

ITALIJANSKO-TURŠKO VOJNA.

Izmena ujetnikov.

Carigrad, 22. septembra. Ministrski svet je definitivno sklenil, da zamenja z Italijo vjete civilne osebe, razen žandarmov.

Osvojitev oaze Samur.

Rim, 22. septembra. General Ragni brzojavlja iz Tripolisa 20. t. m.: Po bitki, ki je trajala šest ur, sem zavzel oazo Samsur in višino Sidi Belhaj, ki se dviga 3900 metrov visoko na jugu oaze. Sovražnika smo pognali v beg in ga zasledovali več kilometrov daleč. Naše izgube so približno **200 mrtvih in ranjenih.** Sovražnikove izgube so znatne, vendar jih nismo mogli še dognati.

Krvava bitka pri Derni.

Derna, 22. septembra. Razen že pokopanih 1134 turških in arabskih mrtvecev so našle italijanske patrulje še nadaljna nepokapana mrtva trupla.

MIROVNA POGAJANJA.

Crigrad, 22. septembra. Na pristojnem mestu potrjujejo poročilo s 15. t. m., da Italija zahteva, naj porta razglasi neodvisnost vse Libije in se po tej poti odreče suvereniteti. Porta doslej ni storila nobenega tozadevnega sklepa.

POTRES V TURČIJI.

Solun, 22. septembra. V zadnji noči sta bila v Radoviclu in Kočani dvakrat zaporedoma močna potresna sunka. Več hiš je bilo poškodovanih.

STAVKA ŽELEZNIČARJEV NA ŠPANSKEM.

Vojaki kot stavkokazi.

Pariz, 22. septembra. Agence Havas poroča iz Madrida: Z ozirom na železničarsko stavko je odšel včeraj popoldne železniški bataljon v Saragoso.

DRŽAVLJANSKA VOJNA V MEHIKI.

Novi Jork, 22. septembra. Kakor poročajo, so prijeli 15. t. m. v Mareni v Teksasu generala Orozca zaradi kršenja nevtralnosti. Vendar so morali aretirance izpustiti, ker jih niso spoznali za krive. Na zahtevanje mehikanskega konzula pa so jih vnovič prijeli. Konzul zahteva njih izročitev vsled umora.

Washington, 22. septembra. Tu kroži vest, da je prišlo do spopada med uporniki in 800 ameriškimi vojaki, ki so odšli pod poveljstvom kontreadmirala Southerlanda v Granado, da ščitijo višjo dekliško šolo za inozemce. Mornariški oddelek doslej ni dobil nobenega poročila o oddelku.

RUDARSKA STAVKA V PENSILVANIJI.

Pottsville, 22. septembra. Osem tisoč premogarjev je stopilo v stavko.

UPOR V NIKARAGVI.

San Juan del Sur, 22. septembra. Vstaši so zavzeli San Jorge, pristanišče ob Nikaragvijskem jezeru, vendar so jih po peturnem boju pregnali. Obedve stranki imata velike izgube.

KATASTROFALEN TAJFUN.

Pariz, 22. septembra. Neki lijonski list priobčuje brzojav apastelskega vikarja iz Čekjanga z dne 16. septembra: Katastrofalni tajfun je uničil južni del mojega okrožja, uničil je cele vasi in mnogoštevilne vasi. **Stotisoč družin je upropaščenih. Utonilo je 50.000 oseb.**

ZA REŠITEV KITAJSKE.

Mukden, 22. septembra. Po zgledu prave Kitajske organizirajo povsod v Mandžuriji oddelke »Družbe za varstvo domovine«. Družba ima nalogo, da ohrani Mandžurijo, Mongolijo in Tibet Kitajski. Vlada je naročila upravi, da podpira družbo.

Ali sem „Zarji“ že pridobil novega naročnika?

Novice.

* **Smrt v kotlu.** V Novi Mehiki je večkratni miljonar Salomon Luna, ki si je z živinorejo in finančnimi špekulacijami pridobil svoje ogromno premoženje, na čuden način končal. Inšpiciral je na konju svoje obsežne pašnike, na katerih se pase več tisoč glav živine in je prišel pri tem k velikanskemu kotlu, v katerem so na prostem kuhali koštrunovo meso, da so iz njega napravljali konzerve. Prišel je s konjem preblizu kotla, konj se je vsled parov splašil in je vrgel miljonarja raz sebe v kotel in zdirjal naprej. Preden so mogli prihiteti ljudje, je bil miljonar v pravem pomenu besede skuhan.

* **Pogreb generala Nogija.** Pogreb japonskega generala Nogija, ki je ob priliki mikadovega pogreba izvršil samomor se je v sredo izvršil z vsemi vojaškimi častmi.

* **Amerikanska zakonska tragedija.** V Amarillu (Texas) se je 15. t. m. prigodila velika rodbinska tragedija. Miljonar John Beal Snead je, preoblečen v lovca, ustrelil bogatega veleposestnika Alfreda Boyce. Novembra meseca lanskega leta je Boyce pobegnil s Sneadovo soprogo, z lepo tridesetletno žensko. Boyce, ki je bil na princetonski univerzi promoviran, je gospo Sneadovo poznal že iz otroških let. Ko je Snead zaslutil, da se razvija med obema ljubezensko razmerje, je svojo ženo vtaknil v sanatorij, odkoder je pa pobegnila na avtomobilu, ki ga je bil poslal njen ljubimec. Zaljubljeni par je pobegnil v Njujork in od tam v Winnipeg v Kanadi. Snead ju je pridno zasledoval in ju je končno zasledil na neki farmi, ki jo je bil Boyce kupil za 20.000 funtov. Denar za to mu je dal na razpolago njegov oče. Kanadske oblasti niso hotele pristati na aretacijo ubeglih zaljubljencev,

pač pa so jima sporočile, da sta nezaželjena gosta v deželi. Nato se je gospa Snead za nekaj časa ločila od Boyceja ter se je nastanila v Minneapolisu. Tu jo je obiskal njen soprog ter jo pregovoril, da se je vrnila k otroku. Dva meseca nato je srečal Snead v nekem hotelu očeta ženinega zapeljivca ter ga ustrelil. Pravda, ki je nato sledila, je nudila zelo razburljive prizore. Med obravnavami so mladega Boyceja njegovi trije bratje in štirje detektivi stražili, ker se je bilo bati, da se obtoženec nad njiju maščuje. Gospa Snead, ki je bila zaslišana kot priča, je izpovedala, da se svojega moža boji, ker ji je prigovarjal, da bi izvršila skupen samomor, in je pristavila, da ljubi Boyceja in želi z njim živeit. Porotniki se niso mogli zediniti, zato je bil Snead proti kavciji izpuščen na svobodo. Druga obravnava se je preložila na mesec november. Boyce, ki je smatral svoje življenje v nevarnosti, se je vrnil v Kanado in Snead je zopet pričel redno rodbinsko življenje. Pred kratkim je prišel Boyce skrivaj zopet v Amarillo nazaj, da bi pogledal posestvo svojega očeta. Šel je v družbi nekaterih prijateljev, ko je nenadno priskočil mož z rdečo brado in nanj iz lovske puške dvakrat ustrelil. Boyce je bil takoj mrtev; morilec pa je vrgel rdečo brado proč . . . bil je Snead. »Za naju dva ni bilo prostora na zemlji,« je dejal mirno, ko so ga prijeli.

Izprehod po Mehiki.

Par črtic o zadnjih dogodkih.

(Nadaljevanje.)

II.

V Rio Blanco blizu Orizabe, država Veracruz, so se zbrali delavci pred tvornico, da bi se posvetovali, bi li napovedali stavko, ker so delali po 12 ur, a zaslužili od 35 centov do 1 peso 25. Blizu za njimi je stala gruča Maderovih (vladinih) prostovoljcev ali voluntarijev. Med gručo delavcev se pojavi naenkrat pijan voluntarij ter se začne z njimi prejedati ter jih zmerjati in izzivati. V tem trenotku se zaslišijo iz poslopja tvornice streli iz revolverja in dva delavca se zgrudita v krvi na tla. Nato prihiti častnik in ko se prepriča o popolni pijanosti svojega varovanca, ga prime pod pazduho ter odvleče strani, a v tem trenotku pridrvi tudi ostali trop voluntarijev, ki začne divje streljati na delavce, da se niso niti prav zavedli, kaj se pravzaprav godi krog njih. Voluntariji ne odnehajo, delavci se spuste prestrašeni v beg, a voluntariji jih zasledujejo divje do gorovja, slepo streljajoč, kar vidijo živega ob potu. Eden izmed voluntarijev vidi žensko, ki je prala nič hudega sluteča v bližnjem bržičku. Meni nič, tebi nič pomeri vanjo in žena se zgrudi mrtva na tla. Postrelili so 30 delavcev in mnogo jih je bilo ranjenih. — V preiskavi se je dognalo, da je sprožil one strele iz tvornice na delavce tvorničar sam in dva njegovih uradnikov, a voluntariji so pričeli streljati nanje, ker so mislili (!), da so vstrelili delavci na njihovega pijanega tovariša. Poleg tega naj še povem, da so pripadali vojaki tvornici sami, kot jih imajo tu sploh vse za slučaj stavk, in njihovi glavarji in glavni poveljniki so — fabrikanti sami! — Tako se torej povišujejo tu delavcem plače.

Drug zgled! V neki občini so se pripravljali, da bodo volili novega prefekta ali župana. Tedaj pa se pokažejo po občini letaki, izdani od župana, rekoč: »Volite mene iznova; maderist sem in kdor glasuje proti meni, je proti vladi, je upornik in bo ustreljen. In res! Na dan volitve se je izvedelo, da je glasoval neki hacendado (farmar) proti županu in ž njim tudi dva hlapca, vsi so bili pristaši liberalne stranke (v splošnem imamo tri stranke, skoro enake po moči, maderistovsko ali vladno, liberalno in klerikalno; o socialistični kasneje). Župan je poslal takoj svoje ljudi, zaprl bogatega hacendada, a oba hlapca je dal javno na trgu ustreliti v svarilo, kako se kaznuje upor proti vladi! Listi so zopet zavpili ob tem javnem nasilstvu in zločinstvu, a koliko bo to pomagalo, je seve druga.

*

Pod tiransko dobo prejšnjega predsednika Porfirija Diaza o socializmu sploh ni moglo biti govora. Kdor se je upal motiti le količkaj obstoječi red bodisi z govorom ali činom — je bil ustreljen brez vsega drugega. Nekdaj je imel strogi zakon tu dobre posledice, takrat ko je nastopil vlado in je republika kar mrgolela razbojnikov in cestnih roparjev ali sčasoma zastari vsaka še tako dobra postava in tako je izgubila tudi ta v teku let svojo stran, ki jo je imela nekdaj. No, z zmago Maderove revolucije so ljudje dihnili za hip malo prosteje in takoj se je osnoval tudi tu takozvani: Partido Socialista Obrero Mexicano (Mehikanska delavska socialistična stranka). A odločeno mu je bilo le kratko življenje, ker je po nekaj mesecih zaradi notranje needinosti in pomanjkanja pravih voditeljev zopet zaspal. — Pač pa vem, da imajo nemški delavci v Toluki (drž. Mexico) svoj socialistični klub z okolo 30 člani, a v javnosti seveda še nima pomena.

Hočem opisati še način, kako nesramno je oropal kapitalizem ubogega tlačana njegovega premoženja. Čisto vsa zemlja je razdeljena v naravnost ogromne zemljiške grofije ali hacijende, za katerih obseg ni nič izrednega ali posebnega, če je ta ali ona sama tolika kot tretjina ali polovica Kranjske, in na drugi strani zopet nič čudnega, če ima en sam hacendado do deset in več takih hacijend, od katerih obdeluje morda dve ali tri — pa ne sam seve — druge pa stoje neobdelane, ker čaka hacendado, ki ima že od onih tolik dobiček, da mu ne manjka ničesar, samo da bo cena zemlje še bolj poskočila. Najbolj zanimivo pri vsem tem pa je, kako so prišli ti velegospodje v posest tako mogočnih kraljestev. Celo vlado imajo tu v rokah pravzaprav ne predsedniki republike, temveč takozvani »scientificos« (znanstveniki), ki so povzročili revolucijo bolj kot vsi Diazi in Maderi. Obstoji ta kasta seve iz kapitalistov in njihovih podrepnikov. Ti so izdali pod Diazom zakon, da izgubi vsak svoje posestvo, kdor nima nanje lastniških papirjev in ta zemljišča bi imela pripasti vladi. In tako se je tudi zgodilo. Neveden kmetič, ki je mirno obdeloval svojo zemljo, ki jo je podedoval po svojem očetu, se ni za to niti zmenil, ker mu ni tega tudi nihče povedal dokler ni prišla v spremstvu bližnjega veleposestnika oblast, odgnala njega in vse telesno zmožne sinove k vojakom iz severa na skrajni jug in narobe, družino zapodila po svetu s trebuhom za kruhom. Kam naj se pritoži? — Na oblast, ki je bila glavna pomočnica pri lumparijii? Posestva je konfiscirala vlada, a od te so jih pokupili hacendadi za smešne cene. Tako so obubožale ogromne mase prej vsaj na pol premožnih kmetov. Dandanes pa delajo vsi ti kot sužnji svojim grajščakom. — A nesramnosti tu še vedno ni konec. Ti »peones« ali poljski mezdni delavci žive v nizkih kočicah, narejenih iz zemlje in blata, ki so pa tudi last hacendadov, katerim delajo na dan za 25 centavov. Ker se pa s tem ne da rediti vse družine, se zadolži že oče svojemu hacendadu in ko umrje, je edina dedščina, ki jo zapusti sinu, ne samo nič, ampak še celo dolg, katerega zopet poveča ta svojemu sinu, tako da gre dolg kot edina dedščina od sina na sina, kot večno kolo.

In sedaj se vprašajmo, kdo je vzrok te grozne ljudske bede v tej tako bogati deželi. Katoliška cerkev, oziroma njeni črni zastopniki se lahko ponosno vdarijo na junaška prsa, in reko: »Samo mi!« Ti veleposestniki so skoro od prvega do zadnjega sami klerikalci (še celo sedanja Orozcova revolucija se imenuje v nasprotju s temi: liberalna, od drugih tudi hipersocialistična). Kolikor gorja so naredili farji tej deželi, tega ne morem opisati v tem kratkem sestavku. Naj odštejem inkvizicijo in vsa njena grozodejstva in povem, da so oni ustrelili župnika Hidalda in Morelosa, poleg sto in sto drugih junakov, očetov mehikanske neodvisnosti izpod španskega jarma, poklicali v deželo na intervencijo Francoze in Maksimilijana Avstrijskega in kaj vem koliko še takih stvari. Farji so tu oni legitimni potomci španskih jezuitov, ki imajo nevedno ljudstvo v popolni oblasti s svojimi božjimi grožnjami in obljubami in ti so v prvi vrsti oni nasilniki, ki mečejo v srcu dobro ljudstvo na klado kapitalističnemu rablju, ki mu seče ud za ud od živega telesa.

Za sklep hočem opomniti samo še to: Mehika je lahko cilj želja vsakemu, ki ima toliko denarja, da prične lahko sam, pa bodisi s posestvom ali trgovino, ker ta trud se ne izplača kmalu kje bolj kot tukaj; Mehika tudi ni slaba za uradnika, posebno trgovskega, in ne slaba za izučenega rokodelca vsaktere vrste, ki je vedno dobro plačan in kateremu nikdar ne manjka dela; Mehika pa je po krivdi kapitala pekel za vsakega navadnega delavca, naj bo v rudniku, v tvornici in na polju. Obsojen je na pomanjkanje in bedo in naj si prizadeva, kakor hoče.

Kako se torej čuditi revoluciji! Delavec — kot siromak je bil rojen, z delom si ne more pomagati — ker ne plačajo, s štrajkom in volitvami pa še manj, ker zato je — ustreljen! Torej mu ne kaže nič druzega, kot zamenjati lopato s puško in motiko s sabljo ter oditi v revolucijo, kjer mori ljudi, zažiga vasi in mesta, podira mostove in napada vlake, z eno besedo podira, ker ga kapitalistična družba ni pustila graditi. In nad tem se kapitalist potem zgraža: »Bandoleros!« — namesto da bi sklonil skesano glavo in vzdihnil »Mea maxima culpa«!

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Vse

na tukajšnjih in na zunanjih učnih zavodih vpeljane

šolske knjige

v predpisanih izdajah v veliki množini vedno v zalogi

v trgovini s knjigami in muzikalijami

Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Kongresni trg štev. 2.

Seznami učnih knjig se dobivajo zastonj.

Železnato vino s kino

lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani

Dunajska cesta

krepča malokrvne, nervozne, vsled bolezni oslabele osebe, bledo, slabotne in bolehave o.roke, ena poliliterska steklenica 2 K, tri steklenice K 6·60. Poštnina in zavojnina prosta.

Železnato vino lekarnarja Piccoli-ja v Ljubljani vsebuje v resnici in vedno navedeno množino železa, ima neoporečno zdravilno vrednost in prednjači zaradi tega vsem drugim železnatim izdelkom.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati".

Cena K 4·—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi „Zarje" v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Martin Kralj

čevljar in izdelovalec gornjih del

Ljubljana, Wolfova ulica 12

se priporoča za vsa v svojo stroko spadajoča dela, ki jih izvršuje hitro, točno in solidno.

A. Zupančič

knjigovez

v Ljubljani, Slomškova ul. 31.

Slavnemu občinstvu vljudno priporočam mojo knjigoveznico za prijazna naročila vsakovrstnih v mojo stroko spadajočih del, ter jamčim za solidno in točno postrežbo.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;
„ Krakovski nasip 10;
„ Vodmat, Bohoričeva ulica;
Siška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši) Celovška cesta 1;
Vič-Glince: Tržaška cesta;
Jesenice: „pri Ferjanu";
Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Mencingerju";
Koroška Bela: „pri Pristavcu";
Tržič: „Pot na Bistrico".

Lastna pekarna je v Siški, Celovška cesta 1. — **Osrednja pisarna:** v Siški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal **13** (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinški račun za denarni promet: št. **75.383** c. kr. poštne hranilnice.

Clan društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. **Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.**

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909. . . . K 2035·— (prvo leto)
„ 1910. . . . „ 11365·25
„ 1911. . . . „ 16610·45
Skupaj . . K 30010·70

Hranilne vloge zadružnikov se obrestujejo po **5 odstotkov** od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanem po najmanj enem članu načelstva ter prodajalničnega poslovodje.

Nadzorstvo. **Načelstvo.**

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev v Ljubljani

r. z. z o. z.

se priporoča cenjenemu občinstvu pri nabavi vsakovrstnega pohištva, ki ga izdeluje v lastni, najmoderneje opravljeni tovarni na Glincah pri :: Ljubljani. ::

Priporoča se tudi za vsa druga v mizarsko stroko spadajoča :: dela. ::

Delo je vedno solidno, točno in prav poceni.

Proračune se dopošlje na zahtevo brezplačno v najkrajšem :: času. ::

„Zarja" se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubić, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Šešark, Šelenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.
Dolenec, Prešernova ulica
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstein, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in **Kotnik,** Šiška
Likar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.